

universalem Ecclesiam repræsentat. Persona autem vera quæ sit regula fidei, solum esse potest Pontifex Summus, et Christi Vicarius, seu Episcopus Romanus, et ita resultant quinque regulæ, quæ ad tres reduci possunt, scilicet, *Scriptura, Traditio, et Ecclesia*, vel secundum se sumpta, vel ut loquens per Concilium, vel per suum caput, de quibus breviter dicendum est.

SECTIO III.

Utrum Scriptura sacra sit regula fidei.

1. *Supponitur dari aliquam Scripturam sacram.* — *Quæritur vero an quæ continent sint omnia de fide.* — Supponimus dari in Ecclesia quosdam libros quos canonicos vocamus, in quibus verbum Dei scriptum contineri credimus; quæ suppositio tanquam dignitas, seu primum principium accipitur ab omnibus qui Christianorum nomen profitentur, et ideo inter eos probandum non est, ut recte Castro, l. 1 cont. Hæres., c. 2, notavit, quia nulla doctrina, juxta Philosophum, probat sua prima principia; et ita hoc fundamentum admittunt omnes qui confitentur Christum, etiamsi alias hæretici sint; qui autem Scripturas negant, præsertim novi Testamenti, solum sunt pagani, aut Judæi, contra quos ex aliis principiis agendum est. Hoc ergo posito, inquirimus an Scriptura hæc sit regula fidei; quæ quæstio duos potest habere sensus: unus est an hæc Scriptura sit talis regula fidei, ut nihil sit credendum, nisi quod in ea continetur. Et nunc non proponitur in hoc sensu, sed tractabitur sectione sequente. Alter sensus est, an hæc Scriptura sit talis regula, ut quidquid in ea continetur, tanquam de fide divina certum recipiendum sit; et hoc est quod nunc agimus.

2. *Arguitur primo pro parte negativa.* — *Secundo.* — *Tertio.* — *Quarto.* — Ratio autem dubitandi est, quia regula debet esse nota et certa; quia alias non poterit applicari, neque esse veluti mensura credendorum. Hæc autem Scriptura non est nota neque certa: nam plures partes ejus in dubium revocatae sunt, et a multis non admittuntur; neque apparet via, qua fiat certum et notum quæ sit vera Scriptura. Secundo, regula debet esse uniformis, et semper eadem, et quasi indivisibilis, ut de mensura dicunt Philosophi; Scriptura autem hoc non habet; nam ipsa originalis littera, prout a primo scriptore scripta fuit, non ex-

tat, sed per varia transumpta, imo per plures translationes ad nos pervenit, in quibus est magna varietas, vel lectionum in eadem lingua, vel translationum in diversis; ergo non potest hæc regula applicari tanquam certa et uniformis mensura. Tertio, regula debet esse clara et perspicua: Scriptura autem est valde obscura, et, quod amplius est, sub una littera plures habet sensus, vel mysticos, vel litterales, ex quibus mystici non faciunt per se certam fidem, ut etiam Theologi fatentur. Litterales autem sunt ambigui, et ideo difficillimum est sensum ab Spiritu Sancto intentum attingere; et aliquando necessarium est proprietatem litteræ tenere, aliquando vero littera occidit, ut dixit Paulus, 2 ad Cor. 3; et ita exponit Augustinus, in principio de Doctrin. Christ.; ergo non potest Scriptura esse utilis regula. Quarto, possumus argumentari, quia scriptores Canonici interdum aliqua interponunt ex proprio spiritu, ut aliqui censuerunt, teste Hieronymo super epistolam ad Philemonem, quia interdum proferunt aliqua, quæ non videntur Spiritu Sancto digna, ut sunt multa quæ valde familiariter Apostoli in suis epistolis scribunt, ut salutationes familiares, etc.; talis etiam videtur excusatio auctoris l. 2 Mach., in ultimis verbis, ubi veniam petit si aliquid minus digne tractavit. Item juramentum Pauli, ad Gal. 1: *Ecce coram Deo quia non mentior*, et similia, quæ omnino efficere videntur, ne Scriptura sit regula infallibilis; nam si alicubi est pure humana, tota redditur incerta.

3. *Pro resolvenda questione, quid Scriptura sit definitur.* — *Prima particula definitionis.* — *Secunda ostenditur Tridentino, et ipsa Scriptura.* — *Et ratione.* — Priusquam veritatem catholicam ostendamus, definiri oportet quid sit de ratione Scripturæ sacræ, quæ varie solet defini; nobis vero nunc placet sequens descriptio: *Est scriptura instinctu Spiritus Sancti scripta, dictantis non tantum sensum, sed etiam verba.* In qua descriptione, *scriptura* ponitur loco generis, ut constat; debet autem hæc Scriptura habere Deum auctorem proprium (quæ est altera definitionis particula), ut docet Tridentinum, sess. 4, et habetur in ipsamet Scriptura; sic enim ait Petrus 2 Canon., c. 1: *Non voluntate humana, sed Spiritu Sancto inspirante, locuti sunt Sancti Dei homines*; et ad Hebr.: *Olim Deus loquens Patribus in prophetis*; sicut etiam Christus dicit Matth. 10: *Non enim vos estis qui loquimini; sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*; et Moysi dixit Deus

Exod. 4: *Ego ero in ore tuo*, et plura alia statim afferemus. Ratio autem et necessitas hujus conditionis est, quia nisi Scriptura habeat Deum auctorem, non potest divinam auctoritatem habere; ergo neque infallibilem veritatem, quia solus Deus infallibilis est; et ideo dixit egregie Augustinus, concione 2 in Ps. 90: *De Civitate a qua peregrinamur, scriptæ nobis venere litteræ.*

4. *Tertiam particulam quidam non admittunt.* — *Primum eorum motivum.* — *Secundum.* — *Probatum tamen ex Scriptura.* — *Item ex Patribus.* — *Item ex nominibus Scripturæ sacræ.* — De tertia particula, videlicet, *Scripturam, ut Canonica sit, debere esse ab Spiritu Sancto, etiam quoad verba*, aliqui dubitant, tum quia non videtur necessarium ad certitudinem fidei et veritatis Scripturæ sacræ; tum etiam quia verba scriptoris sacri interdum sunt minus polita, et aliquando fortasse non satis congrua, et ideo non videntur Spiritui Sancto attribuenda. Nihilominus dubitandum non est de veritate et necessitate illius particulæ: primo, quia videtur ex ipsamet Scriptura colligi, Psal. 44: *Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis*, quæ de scriptore canonico, comparato ad Spiritum Sanctum, ibi interpretantur Basilius, Theodoretus et alii. Item Gregorius, in præfat. Moral., c. 1, et quos affert Lorinus ad eundem locum, et optime Genebrar. et Bellar., Azor, t. 1, l. 8, c. 1, q. 11. Sicut ergo verba quæ loquitur lingua, vel quæ calamus scribit, ab spiritu loquentis, vel scribentis dictantur, ita verba Canonici scriptoris ab Spiritu sancto: quod idem David confirmat, 2 Reg. 23, dicens: *Spiritus Domini locutus est per me, et sermo ejus per linguam meam*; sic etiam dixit Psalm. 86: *Dominus narrabit in scripturis populorum*. Si ergo Dominus narrat, ipse est qui principaliter verba profert; et hoc modo idem confirmatur ex illo Lucæ 1: *Sicut locutus est per os Sanctorum*. Est etiam optimum testimonium, Mat. 22, ubi Christus argumentatur: *Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, si filius ejus est?* Supponit ergo illud verbum *Dominus* fuisse ab Spiritu Sancto dictatum. Item Mat. 5 ait: *Iota unum, aut unus apex non præteribit a lege, indicans omnia esse divina*. Denique facit illud Ezech. 1: *Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*, quod de Evangelistis intelligit Ecclesia; nam in suis scripturis ex impetu Spiritus movebantur. Secundo, hoc sentiunt Patres: Augustinus, 7 Conf., c. ult.; Chrysostomus, hom. 29 in Joan.; Ambr., super

Lucam, in principio; Theod., in initio Psalmor.; Gregorius, supra; et alii quos referunt Bellarm., l. de Verbo Dei, c. 2, Cano, l. 2 de Locis, c. 18, et plures moderni scribentes de hac materia. Tertio, ex nominibus sacræ Scripturæ colligitur etiam hæc dignitas ejus; vocatur enim *verbum scriptum Dei, et Scriptura divina, et eloquia Dei*, ad Rom. 3; quæ omnia, et similia, supponunt verba ipsa esse a Deo; alias si tantum sensum Spiritus Sanctus dictaret, posset quidem doctrina dici esse a Deo, non tamen ipsa verba, seu scripta; et propterea etiam hæc Scriptura vocatur *sacra*, ex materia et ex auctore; et libri ejus vocantur *sancti*, 1 Mach. 12; ac denique sola illa per antonomasiam *Scriptura* vocatur, ad Rom. 9; de quibus nominibus plura videri possunt, in Salmerone, t. 1, Prolog. 1; Serrario, in prolegomeno ad Epist. Canonicas, c. 23; denique particula illa videtur necessaria ad distinguendam Scripturam sacram ab aliis scripturis, quarum sensum etiam Spiritus Sanctus dictat, et nihilominus in Canone sacerorum librorum non numerantur; unde etiam hæc Scriptura *canonica* appellatur; id patet de Conciliis, quia etiam in eorum definitionibus, seu decretis, Spiritus Sanctus dictat sensum et veritatem, et nihilominus *sacra* scriptura non sunt, quia scilicet verba non dictat, etsi Lorinus, et alii pie sentiant oppositum. Vide 2 Petr. 1, § *Accedit*.

5. *Ad primum adversariorum motivum in num. 4.* — *Notatio qua satisfiit secundo motivo.* — Atque ita patet responsio ad primum motivum in contrarium insinuatam. Nam, licet fortasse hæc proprietas Scripturæ non esset necessaria ad certitudinem sententiarum, fuit tamen necessaria ad specialem dignitatem et prærogativam talium librorum; et ut in majori veneratione haberentur, tanquam verba Dei, sicut revera habiti sunt; item, ut non solum intelligeremus servari in eis veritatem quoad sententias præcipue intentas, sed etiam in omnibus quæ per occasionem seu incidenter dicuntur; ac denique ut singula verba mysterium aliquod continere posse intelligeremus. Ut autem hoc facilius creditu fiat, et respondeamus ad aliud motivum dubitationis, adverte duobus modis posse intelligi singula verba Scripturæ esse ab Spiritu Sancto, scilicet per specialem motionem antecedentem, vel tantum per assistentiam, et quasi custodiam. Prior modus erit, quando Spiritus Sanctus vel imprimi conceptum verbi per species infusas, saltem per accidens, vel peculiariter

movendo et excitando species præexistentes; et hic modus est maxime proprius et perfectus, et verisimilius est observari ab Spiritu Sancto, quoties mysteria quæ scribuntur supernaturalia sunt, et captum humanum excedunt; non videtur autem necessarium, etsi eruditi quidam recentiores¹ id contendant, ut semper dictentur verba hoc peculiari modo; quando enim auctor canonicus scribit aliquid, quod secundum se humanum est, et subiacet sensibus, satis videtur quod Spiritus illi specialiter assistat, et custodiat illum ab omni errore et falsitate, et ab omnibus verbis quæ non expediunt vel decent talem scripturam, avertendo scilicet speciali providentia omnia objecta quæ conceptus talium verborum excitare possunt; et in reliquis, permittendo ut scriptor sua memoria et suis speciebus ac sua diligentia utatur in scribendo, sicut Lucas profitetur cap. 1 sui Evangelii, ut ibi communitur notatur; satis ergo est ut, uno vel altero modo, juxta exigentiam materiæ, verba sint ab Spiritu Sancto²; et ita responsum est ad secundam rationem dubitandi supra positam. Neque vero propter ipsum posteriorem modum fit, ut a Conciliorum definitionibus sacra Scriptura non distinguatur, siquidem nullus ejus liber reperitur in quo verba ut plurimum non sint priori modo dictata.

6. *Resolvitur jam quæstio per assertionem affirmantem de fide.—Probatur ex ipsa Scriptura.*—His ergo positis, et in hunc modum descripta Scriptura sacra, non est difficile quæstionem propositam resolvere. Dicendum est enim Scripturam sacram esse infallibilem regulam fidei, quod est de fide certum. Et probatur primo testimonio Christi, dicentis Joan. 10: *Si illos dixi Deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura, id est non potest mendax aut falsa inveniri, ut exposuit Hilarius, l. 4 de Trinitate, et communiter expositores ibi; si ergo Scriptura solvi non potest, regula est veritatis, et ideo ad illam solet Christus provocare, ut Joan. 5: Scrutamini Scripturas, illæ enim testimonium perhibent de me; et infra: Si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi; et Luc. ultimo, Scripturis utitur ad confirmandam veritatem suæ resurrectionis, et suæ passionis necessita-*

¹ Basilius Poncius, p. 1 Variarum disput., q. 4, exposit. cap. 1, § *Illud denique.*

² Vide, si placet, hac de re novissime Ferdinand. Escal., in suo Clyp., lib. 1, c. 4; Serarium, sup., c. 4.

tem. Item Paul. 1 ad Timoth. 3: *Ab infantia, inquit, sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem; et infra: Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, etc.* Petrus etiam, in 2 Canonica, capit. 1, vocat *firmiorem propheticum sermonem.*

7. *Item probatur ex Conciliis et Patribus.—Confirmatur ex nomine.*—Secundo, expresse definitur hæc veritas in Concilio Tridentino, sess. 4, ex antiqua traditione Patrum, ex quibus videri potest Irenæus, libr. 3 contr. Hæres., capit. 1 et sequent.; Hieronymus, Epistol. ad Paulinum, de Auctoritate Sacrarum Scripturarum; et Augustinus, epistol. 8, 9 et 19 ad Hieronymum, et lib. 2 de Baptismo, capit. 3, et lib. 2 contra Cresconium, a capit. 31, et plures referam statim. Possuntque omnes allegari, quatenus passim utuntur Scriptura tanquam certa regula, ad veritates confirmandas. Confirmarique hoc potest ex ipso nomine *Scripturæ canonice*; nam, teste Augustino, l. 2 cont. Crescon., c. 32, et lib. 11 contra Faustum, c. 5, *canonica* dicta est, quia est regula qua nostra infirmitas gubernatur; vel certe si dicta est *canonica*, quia sub certo et definito canone librorum continetur, inde etiam magnum sumitur argumentum; non enim sine causa antiqui Patres tanta diligentia canonem librorum Scripturæ observarunt, nisi quia illa est certa regula veritatis. Habetur autem hic canon librorum sacre Scripturæ apud Innocentium I, in epistol. 3 ad Exuper., cap. ultimo; et in Concilio Laodiceno, cap. 59; et in Carthaginensi III, cap. 47; et apud Hieronymum, in Prolog. Galeat.; et Augustinum, lib. 2 de Doctrina Christiana, cap. 8; de Concilio Tridentino paulo inferius dicam.

8. *Jam probatur ratione, quod distantis auctoritas sit irrefragabilis.—Ad illam accedunt rationes credibilitatis.*—Tertio probatur ratione, ex dictis circa definitionem Scripturæ; nam si est verbum Dei scriptum, necesse est ut sit regula veritatis, quia nulla est certior regula quam Dei auctoritas, quæ in verbo ejus continetur, et per illud applicatur. Unde, sicut impossibile est mentiri Deum, ut supra, disp. 3, sect. 5, ostendimus, ita est impossibile mendacium in Scriptura reperiri, ut late ostendit Augustinus, dicta epistol. 19 ad Hieronymum, et lib. 11 contra Faustum, cap. 2; tum quia sicut non potest Deus per seipsum mentiri, ita nec per alium, quia moraliter perinde est, ut in eadem disp. 3 etiam ostendi; tum etiam quia, si aliquod mendacium in Scriptura reperiri possit, tota ejus auctoritas

periret; propter quod non minorem certitudinem habet in minimis quam in maximis. Ultra hæc vero possunt addi rationes credibilitatis, quarum præcipua est, quæ sumitur ex prophetiis rerum futurarum, ut supra, disp. 4, sect. 3, num. 9, dixi, et docet optime Augustinus, 12 de Civit., cap. 9, in fine, quod, propter hoc, non immerito, Sacra Scriptura mirabilem auctoritatem in toto orbe consecuta est; nam cum futura prædixerit, quæ postea videntur impleta, evidens argumentum est solo auctore Deo scribi potuisse. Vide eundem Augustinum, libro quinto, cap. 9, et serm. 31 de Verbis Domini, 4. Accedit præterea mirabilis concordia et consonantia omnium librorum inter se. Nam inde fit valde credibile, fuisse instrumenta ipsius Dei principaliter scribentis, quod ponderarunt Gregorius et Theodoretus, locis supra citatis, num. 4; et Augustinus, 18 de Civit., cap. 41. Expendi etiam potest sanctitas et puritas doctrinæ; et fere alia motiva credibilitatis, supra posita in illa disp. 4, sect. 3, hic accommodari possunt. Et plura de hoc argumento videri possunt in modernis auctoribus supra allegatis, in dicto num. 4.

9. *Ad primum argumentum in num. 2.—Tres librorum canonicorum classes.—Prima habet infallibilem auctoritatem.—Secunda non item.—Tertia vindicat auctoritatem primæ.—Ecclesiæ præsentis et primitivæ eadem auctoritas.*—Superest respondere ad argumenta posita in principio, in quorum primo petitur proluxa disputatio de auctoritate singulorum librorum canonicorum; sed quia illam persequi non possumus, consulantur prædicti moderni jam indicati nominatim, Bellarminus, lib. de Verbo Dei, a cap. 4; Azor., tom. 1, lib. 8, a principio, qui alios refert. Summa resolutionis est, tres esse ordines horum librorum: quidam enim sunt de quibus nunquam dubitatum est, quin sint sacri et canonici; alii de quibus est dubitatum, et hæcenus ab Ecclesia non sunt recepti, ut lib. 3 et 4 Esdræ, ac lib. 3 Machab. In tertio ordine sunt illi de quibus aliquando fuit dubitatum; jam vero per Ecclesiam approbati sunt, et in canone recepti, ut sunt in veteri Testamento libri Esther, et Judith, et Tobie, et duo Machabæorum, primus, et secundus, Ecclesiasticus et Sapientiæ, cum Baruch Propheta; in novo autem Testamento, Epistola ad Hebræos, et Jacobi, et Judæ, et 2 Petri, et 2 ac 3 Joannis, cum Apocalypsi. De primo ordine librorum, nihil est quod dicamus, quia habent summam

auctoritatem quam habere possunt, tam ex se, quam ex traditione et Ecclesiæ approbatione; neque hæretici ullam fere de his movent controversiam, quanquam, quia in eis nihil est firmum et stabile, interdum unam vel alteram partem negent, ut in Danielis lib. historiam Susannæ; tamen eo ipso convincuntur nullam posse habere certam Scripturæ partem, quia saltem in his libris nulla est major ratio unum quam alterum acceptandi. De secundo etiam ordine nihil est dicendum, quia illi libri non sunt Scriptura canonica, vel saltem in Ecclesia non possunt habere illam auctoritatem, cum ab illa non sint recepti, juxta illud Augustini, contra Epistol. Fundamenti, cap. 3: *Evangelio non crederem, nisi me auctoritas Ecclesiæ commoveret.* De tertio vero ordine dicendum est, quidquid olim dubitatum fuerit, nunc esse de fide certum omnes illos libros esse veram Scripturam Sacram; ita enim definitum est in Concilio Tridentino, sess. 4. Nam prius ponit illos in canone, et deinde subjungit: *Si quis autem libros integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, et in veteri Vulgata editione latina habentur, pro Sacris et Canonibus non susceperit, anathema sit.* Quæ definitio fundata est in antiquissima traditione, ut patet in Conciliis, et Patribus quos supra retuli, et ex reliquis, qui frequenter illos ut canonicos allegant; nec refert quod aliqui dubitaverint, nam consensus Ecclesiæ, successu temporum, potuit dubitationem expellere; et, quod caput est, Ecclesia præsens non minorem auctoritatem habet ad approbandum libros canonicos, quam Ecclesia primitiva, ut infra ostendemus, et ita expenditur difficultas illius argumenti: qui vero majus examen singulorum librorum desiderat, legat, præter Bellarminum et alios jam citatos, Canum, lib. 2 de Locis, a cap. 9; Salmer., P. ologomen. 3, et Zach. Boverium, tom. 2, in demonst. 5.

10. *Ad secundum argumentum in eodem numero secundo.—Vulgata editio habet infallibilem auctoritatem.—Declaratio Cardinalium.*—In secundo argumento petitur alia non minus proluxa dubitatio, seu disputatio de editionibus et translationibus sacre Scripturæ, quam dicti auctores latissime prosequuntur; nobis autem pro resolutione sufficit definitio Concilii Tridentini, sess. 4, his verbis: *Statuit et declarat S. Synodus, ut hæc ipsa vetus et vulgata editio, quæ longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, pro authentica habeatur, ut nemo illam rejicere quoquo præ-*

textu audeat, vel præsumat; ubi illa particula, pro authentica habeatur, habet hanc vim, ut habeat infallibilem auctoritatem, et sit certa regula fidei in omnibus quæ continet; quoad reliqua vero, addidit quædam declaratio Cardinalium, quæ impressa jam circumfertur apud Petrum Vincentium de Marzilla, ad citatum locum Tridentini: *Nec solam periodum, solam clausulam, vel solam dictionem, aut syllabam iolare unum admitti posse quod repugnet huic vulgatae editioni latinæ*; et reprehendit graviter Vegam, lib. 15 in Tridentin., cap. 9, qui liberius in hoc locutus est, ut in exemplari manuscripto apud me habeo; quocirca admitti quidem possunt variæ lectiones, et varii sensus ex aliis linguis; non vero aliquid, quod dictæ editioni contrarium sit; et hæc sufficiunt de secundo argumento.

11. *Ad tertium argumentum.* — *Primum pronuntiatum: Scripturæ sacræ intellectus est difficilis, de quo maxime Salmer., proleg. 2.* — In tertio argumento postulatur materia de sensibus et interpretatione Sacrarum Scripturarum, quæ latissima etiam est, ut in dictis auctoribus, et in aliis in principio primæ partis videre licet; nunc autem brevissimis punctis illam comprehendemus; et primo concedimus Scripturam magna ex parte obscuram esse, et intellectu difficilem, contra hæreticos hujus temporis, qui fraudulenter prædicant sacram Scripturam esse claram, ut plebem decipiant, quod est contra evidentem experientiam, et contra ipsammet Scripturam. Nam Petrus, 2 Epist., cap. ult., de Epistol. Pauli dicit: *In quibus sunt multa difficilia intellectu*; et David, Psalm. 118: *Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea*, etc. Ratio autem sumitur, tum ex altitudine materiæ et mysteriorum quæ in ea tractantur, et rerum futurarum quæ prædicuntur; tum ex modo dicendi brevi, et magna mysteria paucis verbis complectente; tum etiam ex varia significatione verborum, nunc propria, nunc metaphorica; tum etiam ex propriis idiotismis linguarum in quibus scripta fuit. Addunt etiam Patres id factum esse ex speciali providentia Dei, vel ut altiora mysteria occulte traderentur; ita Dionysius, lib. de Eccles. Hierarch., c. 1; Irenæus, l. 3, c. 4, l. 4, c. 36; vel ad exercenda fidelium ingenia et fidem, juxta Augustinum, de Doctrina Christiana, c. 6, 11 de Civit., cap. decimo nono; Hieronymum epist. 12, et Gregorium, hom. 12 in Ezech.; vel denique ut Scripturæ intelligentia a Deo postuletur, juxta

illud Psal. 118: *Revela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua; non abscondas a me mandata tua*; et infra: *Da mihi intellectum, et scrutabor legem tuam*. Ita Origenes, hom. 7 in Ezech.; Hieronymus, Isai. 18; Theoph., Matth. 13.

12. *Secundum pronuntiatum: Scripturæ sacræ plures habet sensus sub eadem littera.* — *Sensus litteralis duplex.* — *Sensus spiritualis quid, et quotuplex.* — Secundo concedimus eandem Scripturam plures habere sensus, et varios, etiam sub eadem littera, quod etiam ejus obscuritatem auget. Sumitur pronuntiatum ex Augustino, lib. 1 Gen., ad litt., c. 1, et lib. de Utilitate credendi, c. 3, et in lib. de Doctrina Christiana; Hieronymo, epist. 150, q. 12, et aliis, quorum sensuum divisio, præter auctores citatos, late exponitur a Salmeron., prol. 7, et ita breviter tradi potest. Nam primo duplex est sensus: unus litteralis, alter spiritualis, seu mysticus; litteralis est quem immediate significat verba, et est duplex: unus proprius, quem verba continent in propria significatione, qui sensus ordinarie retinendus est, et alii præferendus, nisi necessitas vel auctoritas aliud ex necessitate postulet, ut recte Augustinus, de Doctrina Christiana, c. 5 et 13, quia alias nihil esset firmum in Scriptura. Metaphoricus alter, quem scilicet verba immediate reddunt in metaphorica significatione; quem sensum aliqui spirituales vocant, sed immerito, quia sæpe verba non habent alium sensum litteralem et immediatum, sine quo esse non possunt, ut jam Christus dixit: *Ego sum vitis vera*. Sensus autem spiritualis est ille qui continetur in re per verba significata, quia in divino sermone non tantum verba, sed etiam res significant; et ideo hic sensus obscurior est, et per se non valet ad confirmationem dogmatum, nisi alibi sit authentice explicatus, juxta D. Thomam, 1 p., q. 1, a. 10; et hic sensus a Theologis triplex distinguitur, scilicet, tropologicus, seu moralis, qui refertur ad mores; anagogicus, qui refertur ad statum æternæ beatitudinis; et allegoricus, qui refertur ad mysteria Christi vel Ecclesiæ militantis.

13. *Tertium pronuntiatum: Scripturæ eo spiritu exponenda quo facta est.* — Tertio, hinc concludimus Scripturam sacram non esse privato judicio interpretandam, ut possit certam fidem facere, sed eodem spiritu quo facta est, intelligendam, et ita esse regulam fidei: ita docet Concilium Tridentinum, sess.

4, quatenus duas tradit regulas intelligendi Scripturam. Prima est judicium Ecclesiæ: quod si sit definitivum, facit fidem infallibilem. Alia est unanimitas consensus Patrum, quod tradidit Concilium Lateranense, sub Leone X, action. 10, et habetur in 6 Synodo, can. 19 Trullano, et sumitur ex Augustino, 18 de Civit., cap. 41. Est autem notandum Concilium Tridentinum non tradere hoc per modum definitionis fidei, sed tantum per modum cujusdam præcepti; et ideo aliqui dicunt hunc consensum unanimitatis Patrum non facere certitudinem fidei. Dico tamen quod jam tetigi sect. 2, n. 5, si tradant illum ut certum, vel ut traditum ab Apostolis, vel ut sufficientem ad confirmandum dogma fidei, tunc facere certam fidem, quia tunc Patres solum sunt sufficientes testes de communi sensu et traditione Ecclesiæ. Si autem solum tradant hunc sensum tanquam proprio ingenio inventum, sic non facient certam fidem, valde tamen temerarium esset illis contradicere. Nam, ut Augustinus, citato loco, dixit, non est verisimile Patres ita convenire sine Spiritu Sancti regimine: et ita Tridentinum, citato loco, etiam specialiter prohibuit ab hoc sensu recedere.

14. *Jam ad argumentum in dicto numero secundo.* — *Notatio prima, pro data responsione.* — Quartum argumentum petit an in divina Scriptura sit aliquid, quod Spiritu divino scriptum non sit, et consequenter quod non sit Scriptura divina. Ad quod breviter respondeo, scriptorem canonicum nihil scribere humano et proprio spiritu, sed omnia et singula ex directione Spiritus Sancti; ita Hieronymus supra, et Augustinus, et est res certissima, ut late prosequitur Cano, supra, a c. 16. Probat tamen sufficienter ex dictis n. 3, circa definitionem Scripturæ, et quia alias tota Scriptura redderetur incerta, et posset mendacium in illa inveniri. Ut tamen hoc recte intelligatur, addendum est quædam haberi in Scriptura formaliter, alia tantum materialiter, quia referuntur ab scriptore, ut dicta ab aliis. In prioribus habet maxime locum quod diximus; in posterioribus autem contingit, sententiam in Scriptura relatam, spiritu humano fuisse in principio seu ab alio dictam, quale illud: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*, et dictum poetæ quod aliquando refert Apostolus. Nihilominus scriptor Canonicus illud non refert nec scribit, sine spiritu Dei. Unde in hoc etiam fallere non potest. Inde vero oriebatur latissima quæstio, quando, scilicet, illa quæ referuntur in Scri-

ptura formaliter sumpta, Canonice sint. Sed non possumus illam hic disputare, et ideo solum assero ex conditione personæ, quæ allegatur, et ex modo et verbis quibus refertur, colligendum esse, et maxime ex sensu Ecclesiæ, et SS. Patrum.

15. *Notatio secunda.* — *Notatio tertia.* — *Quæstio suborta.* — *Ejus resolutio.* — Secundo, adverto aliud esse scriptorem statuere aliquid spiritu suo humano, seu voluntate propria, aliud vero esse scribere statutum illud spiritu humano: quæ duo videtur confundere Cano supra; sunt tamen valde distincta; ut, verbi gratia, Matth. 5, dixit Christus de libello repudi: *Ob duritiam vestram scripsit vobis Moyses*, ubi solet dubitari an illud scripserit Moyses spiritu proprio divino; in quo potest fortasse esse quæstio de ipsa lege, non tamen de scriptione legis; itaque certum esse debet scriptionem semper esse ab Spiritu Sancto, etiamsi factum, vel statutum, vel aliud simile, non sit ita specialiter ab Spiritu Sancto. Sic Paulus, 1 ad Cor. 7, de quibusdam dicit: *Non ego, sed Dominus*; de aliis: *Præcipio ego, non Dominus*; utrumque autem scripsit eodem spiritu Domini. Tandem advertendum est quod supra, n. 5, dixi, licet in Scriptura omnia sint scripta Spiritu divino, nihilominus eundem Spiritum relinquere scriptorem, ut modo sibi accommodato, et secundum suum ingenium, eruditionem et linguam singula scribat; et ita etiam permittit ut aliqua familiariter et humano modo scribat, quamvis sub directione sua. Et per hoc solvitur directe quartum argumentum. Inde vero oriebatur curiosa quæstio¹, an scriptor canonicus certo cognoscat se canonicè scribere, et gubernatum esse ab Spiritu Sancto, quam non invenio in terminis disputatam ab auctoribus, licet de prophetia soleat alia similis tractari; et quamvis aliqua ratio differentiae posset assignari, securius videtur idem in præsentem affirmare, quod de prophetia certum est, nimirum Prophetam verum et proprium, cognoscere quæ prædicat, ita enim de se significat David in locis supra citatis. Est autem eadem ratio de reliquis scriptoribus, et ita indicat Bellarminus, l. 1 de Verbo Dei, c. 15, ad secundum; et Martinus Delrius, lib. 3 Magicarum disquisit., cap. 19; et hæc pro nunc sufficiant de hoc dubio.

¹ Vide infra, disp. 8, sect. 5